

گفت وگو با عباس رثایی، بازیگر و کارگردان تئاتر «مکبث»

تراژدی مکبث به روایت کودک درون یک هنرمند مشهدی

الهام ظریفیان

گفت‌وگو

عباس رثایی، هنرمند مشهدی، در بیست و چهارمین سال فعالیت تئاتری اش سی و پنجمین نمایشش به نام «مکبث» را روی صحنه برده‌است. این تئاتر برداشتی آزاد از تراژدی مشهور ویلیام شکسپیر به همین نام است که به شیوه مونولوگ با تک‌گویی اجرا می‌شود. چنان‌که عباس رثایی روایتش را از این اثر نوشته است و آن را روی صحنه پلاتو تئاتر تماشاخانه شمایل کارگردانی و بازی می‌کند. اوالبنه اجرای این تئاتر را از تهران در تماشاخانه ماه شروع کرد و پس از مشهد نیز قصد دارد این تئاتر را در کیش و اهواز اجرا کند. به همین مناسبت گفت وگویی با این هنرمند انجام دادیم که در ادامه می‌خوانید.

● جناب رثایی، بار دیگر شاهد یک تئاتر مونولوگ از شما روی صحنه هستیم، اما این بار کاری از شکسپیر را برای تک‌گویی انتخاب کرده‌اید. نمایش شما چه تغییراتی با نمایشنامه شکسپیر دارد؟

این اثری است که به تنهایی آن را بازی و به جای چهارده شخصیت نقش آفرینی می‌کنم. «مکبث» یک تراژدی است، اما آنچه من نوشته‌ام و اجرا می‌کنم، مکبثی است به روایت خودم که به روز و امروزی شده است و به معضلات امروز جامعه ما می‌پردازد. تکنیک این نمایش مونولوگ انفرادی است، یک تک‌گویی بلند یک ساعته که به اتفاقات تراژدی «مکبث» وفادار است، اما از دیدگاه یک فرد ایرانی و شرقی به نام عباس رثایی روایت می‌شود. فضای صحنه با یک چهارپایه طراحی شده، اما موقعیت نور در صحنه به شدت در توالی صحنه‌ها و اتفاقات تعیین کننده است. روی عنصر نور خیلی تأکید داشتیم. نورپردازی این کار را دستیار کارگردان، مسعود مهرگان، انجام داده که از قدیمی‌های سینما و تئاتر کشور است.

● تا پیش از این، بیشتر نمایش‌های بومی کار می‌کردید. چه شد که این بار به سراغ یک نمایشنامه کلاسیک غربی رفتید؟ آثار بومی که من کار کرده‌ام، به طور مشخص گونه‌های نمایشی ایرانی هستند. در واقع این نام برای آن‌ها مناسب‌تر است. در تاریخ تئاتر ایران بعد از اسلام دو گونه نمایش داشته‌ایم: نمایش تعزیه که به حوادث عاشورا می‌پردازد و نمایش مضحکه یا نمایش‌های تخت حوضی یا سیاه بازی. من سعی کرده‌ام در گونه تخت حوضی تخصص داشته باشم و هنوز در این راه درحال کسب علم هستم. منتها نمایش‌های سیاه بازی من مدرن اجرا می‌شوند و نماد‌های امروزی به خود می‌گیرند. برای مثال «سیاه» در نمایش من دیگر آن لباس قدیمی را ندارد، لباس فرمز اما امروزی و جوان پسند است. فقط قسمت‌هایی از صورتش ممکن است سیاه باشد به عنوان نمادی از سیاه بازی. فرم و اصول موسیقی سنتی در آن رعایت می‌شود. اما واژگان و اشعارش به شدت امروزی است. من یک کمدی موزیکال به نام «تایلند» را آماده کرده بودم که اول قرار بود آن را اجرا کنم، اما «مکبث» را اسفند گذشته نوشته بودم و احساس کردم کار پردرثی است. ترجیح دادم آن را اول اجرا کنم. ۲۲ صفحه دیالوگ را در ۹ روز حفظ کردم و بعد هر روز آن را روتوش و تمرین کردم. این طور بود

که «مکبث» شکل گرفت. در این کار می‌خواستم هنر بازیگری و انرژِی مضاعفی را که خداوند به من داده‌است، نشان بدهم. همین که به قول تماشاگران ۵۹ دقیقه روی صحنه باشم و احساس خستگی نکنم، برای من کفایت می‌کند و به این معنی است که کارم را درست انجام می‌دهم. در واقع این کار یک جور رخ نمایی یا خودنمایی من در اجرای تئاتر غرب است. کار بعدی‌ام هم از ویلیام شکسپیر است به نام «ریچارد سوم». آن هم به شدت سنگین و طاقت فرساست و برای سال آینده آماده‌اش می‌کنم.

● پس قصد دارید انرژی‌تان را بیشتر روی تئاتر غرب بگذارید؟

پیش از این هم کار تئاتر غرب داشته‌ام. سال ۱۴۰۰ «مضحکه میرزاچقوک» را با دوازده هنرپیشه روی صحنه بردم که بازخوانی «هملت» به لِهجه مشهدی بود. درواقع تراژدی هملت را به مضحکه تبدیل کرده بودم و به شیوه تخت حوض و کمدی آن را اجرا کردم و تماشاگر را خنداندم. سال ۱۴۰۱ نمایش «بازگشت به خانه» اثر ماثی ویسنی، یک نویسنده معروف فرانسوی رومانیایی، را روی صحنه بردم که قصه سربازان جنگی بود که ارواحشان می‌خواست به وطن برگردد. من هم در زمینه تئاتر وطنی و هم در تئاتر غرب درحال کسب تجربه هستم. دلم نمی‌خواهد محدود شوم به اینکه بومی‌کارم، سیاه بازم یا هر چیز دیگری. بله، من سیاه بازی هستم که سعی می‌کنم هم زمان که ابزار و نماد‌های تئاتر مملکت خودم و ریشه‌های آن را بازیابی و کشف می‌کنم، تلاش کنم در تئاتر غرب هم تجربه کسب کنم.

● چطور سعی کردید نقش‌های متفاوت این نمایش را در تک‌گویی از هم تفکیک کنید که تماشاگر عامی که شاید نمایشنامه‌های شکسپیر را نخوانده باشد هم بتواند با آن ارتباط برقرار کند؟ این کار را صرفاً از طریق مهندسی نور انجام دادید؟ از طریق نورپردازی و همچنین با تغییر رُست‌ها و صداها. برای مثال نقش سه خواهر جادوگر را با سه صدای مختلف اجرا می‌کنم. پادشاه یا مکبث را به همین صورت، حتی وقتی لیدی مکبث را می‌خواهم بازی کنم، سعی می‌کنم در بدن و نوع جنس بازی خودم، روح زنانگی لیدی مکبث را جاری کنم.

● شما از معدود بازیگرانی هستیید که بیشتر از دیگران از مونولوگ در تئاترهایتان استفاده می‌کنید. این شیوه چه جذابیتی برای شما دارد و چه بسترهایی را می‌تواند برای شما به عنوان بازیگر و کارگردان فراهم کند؟ بزرگ‌ترین خوبی یک مونولوگ برای بازیگر، دیده شدن و تثبیت شدن او در ذهن و قلب تماشاگر و همین‌طور منتقدان است. می‌تواند توانمندی‌های بازیگر را بهتر نشان و پرورش بدهد. همچنین به بازیگر جرئت می‌دهد که خودش را به عنوان یک بازیگر قدرتمند تثبیت کند. اینکه من یک تنه در این شهر دارم مونولوگ کار می‌کنم و از آن نمی‌نشینم، یک مبارزه است. حمید کیانیان بعد از دیدن این تئاتر به من گفت سخت‌ترین نوع اجرای روی صحنه، تک‌گویی یا مونولوگ است. بله، با شما موافقم. در این ۲۴ سال کسی را ندیدم که به انرژی و پشتکار من بتواند مونولوگ کار کند. این دوازدهمین تک‌گویی من در این مدت بوده‌است. من سال‌ها در مهدکودک‌ها تئاتر را به عنوان بازی درمانی کار می‌کردم و چند سال است که خدا به من دوقلو داده است. سعی کرده‌ام با انرژی‌ای که از تجاربم در مهدکودک‌ها و ارتباط با دوقلوهای خودم دارم، کودک درونم را حفظ کنم و زنده نگه دارم. این کودک درون به من این جرئت و جسارت را می‌دهد که به سمت تراژدی‌هایی مانند «مکبث» بروم. این سرزندگی درون من است که اگر شاداب بماند و مدام آبیاری شود، به خلق مونولوگ‌های طولانی‌تر و بهتری منجر می‌شود. ضمن اینکه با وجود نظر برخی دوستان و همکاران که معتقدند در تئاتر باید طراحی صحنه‌های عظیم‌کنند و درون‌تخته و چوب و شیشه و اشیای بزرگی را روی صحنه نمایش بیاورند، من این نظر را قبول ندارم. با احترام به همه آن‌ها، نظر من این است که حرف امروز تئاتر مدرن، بدن آماده و بیان مسلط و قوی بازیگر است و البته عنصر نور که می‌تواند به شدت در قدرت تخیل و تصور تماشاگر اثرگذار باشد.

شاید نیازی به این همه تجهیزات نباشد. متأسفانه یا خوشبختانه ما در تئاتر مشهد همچنان درگیر همین طراحی‌های صحنه هستیم. وقتی هم که صحبت می‌شود، می‌گویند سلیقه تماشاگر مشهدی این‌طور عادت کرده است. من با این دیدگاه موافق نیستم. فکر می‌کنم با یک مونولوگ هم اگر درست و جذاب

اجرا شود، می‌توان تماشاگر را یک ساعت روی صحنه نگه داشت.

● بنابراین شما اصرار دارید از این شیوه در نمایش‌هایتان استفاده کنید؟

نه اصراری ندارم. در این اثر خواسته‌ام که این‌طور کار کنم. گاهی هم سمت نمایش‌های پربازیرگی می‌روم. کمدی موزیکال «تایلند» من هشت بازیگر دارد. «بازگشت به خانه» چهارده بازیگر داشت. پربازیرگم هم کار می‌کنم، اما مطلوب من در زمانی که حالم خوش است، این است که مونولوگ کار کنم یا دست‌کم یک کار دونفر زن و مردی. اصلاً ماجرا این نیست که من تئاتری را یک نفره روی صحنه می‌برم یا چندنفره، مهم این است که آیا عباس رثایی هر بار روی صحنه می‌رود، می‌تواند باعث شود تماشاگر با اثر ارتباط برقرار کند، جوری که نتواند تکان بخورد و گذر زمان را حس نکند، صدای جریق جریق صندلی را نشنود، به ساعتش نگاه نکند، با موبایلش بازی نکند یا بی‌چ‌بچ نکند؟

● نمایشنامه‌های کلاسیکی مانند آثار شکسپیر برای تئاترین‌های حرفه‌ای آشناست، ولی برای مخاطب عام ممکن است این‌طور نباشد، به ویژه اگر با شیوه مونولوگ اجرا شود. شما این دغدغه را نداشته‌ید که مخاطب عام نتواند با نمایشتان ارتباط برقرار کند؟

نقل قولی هست که به گمانم از مرحوم عزت‌ا... انتظامی باشد. می‌گوید بازیگر کهنه‌کار اگر هر شب دیش نلزد و استرس اجرا نداشته باشد، بازیگر نیست. مانند دروازه‌بانی که اگر گل نخورد، دروازه‌بان نیست. نمی‌دانم این ترس بودن من از کجانشئت می‌گیرد، ولی خداوند خیلی به من کمک می‌کند. انرژی‌ای که از سمت تماشاگران و دوستانم می‌گیرم یا حتی از کسانی که کارهای من خوششان نمی‌آید هم به من انگیزه می‌دهد. عشقی که از خانواده‌ام می‌گیرم و محبتی که جامعه به من نثار می‌کند، همه این‌ها باعث می‌شود عباس برود که کاری به شدت عرق ریز و طاقت فرساست. بعد از تمام‌شدن نمایش، تماشاگران آن قدر دست می‌زنند که من سرمنده می‌شوم، ولی مهم‌تر آن است که تماشاگر شگفت زده‌سالن‌راترک می‌کند. این برای من مهم است.

فرهاد قائمیان از حضور ۳۶ هزار دانش آموز در سیزدهمین جشنواره سرود رضوی خبر داد

هم صدایی دانش آموزان با سرود رضوی

تلاشمان را کرده‌ایم که با رویکردی پژوهشی علاوه بر میزبانی از اجراهای سرود، به فضای آموزشی هم توجه کنیم. دراین راستا، کارگاه‌های آموزشی در حوزه سرود برگزار می‌کنیم تا بتوانیم نقشی در توسعه علمی و کیفی این حوزه داشته باشیم. البته درباره تولیدات مرتبط با امام رضا(ع) هماهنگی‌هایی انجام شده‌است که بتوانیم سرودهایی با حمایت بنیاد امام رضا(ع) تولید کنیم.

● سرود به عنوان بستر عمیق و کامل تربیتی

در ادامه، حجت الاسلام والمسلمین پورثانی، معاون پرورشی و فرهنگی وزیر آموزش و پرورش، با اشاره به مبانی «سند تحول بنیادین» و نقش آن در فضای فرهنگی کشور، تصریح کرد: هنر رسانترین ابزار برای انتقال مفاهیم تربیتی است و اگر ما می‌خواهیم دانش آموز به سمت یک تربیت فرهنگی هدایت شود، بی‌تردید سرود به عنوان بستر عمیق و کامل تربیتی که امروز از آن غفلت شده است، می‌تواند نقشی مؤثر در این جریان ایفا کند. این همان موضوعی است که رهبر معظم انقلاب در توصیف نقش تربیتی سرود نیز به آن اشاره کردند و این گونه هنری را به عنوان یک ظرفیت خوب در حوزه تربیت معرفی فرمودند. وی با اشاره به اینکه سرود تجلی کار مربی تربیتی در مدرسه است و امروز ما در وزارت آموزش و پرورش باید بتوانیم

به دیگر فعالیت‌های آموزش و پرورش در حوزه سرود، گفت: همه تلاش ما این است که علاوه بر استفاده از ظرفیت‌های معنوی در حوزه تولید سرود، از ظرفیت کتاب‌های درسی مقاطع مختلف تحصیلی نیز برای سرود استفاده کنیم. البته ما وظیفه داریم برای ایدئولوژی که در فطرت دانش آموزان ریشه دارد، فعالیت‌هایی انجام دهیم. اما شما مطمئن باشید جشنواره سرود و اساساً مقوله سرود در آموزش و پرورش هیچ دستوری ندارد. بنابراین میزبان هر هنرمند و آهنگ سازی که فکر می‌کند می‌تواند به ماکمک کند، هستیم. شما مطمئن باشید عرصه‌ای همه‌باز است، حتی اگر اهالی موسیقی بیایند و سرود تولید کنند، ما آثارشان را می‌خریم و دراین زمینه هم آماده هرگونه همکاری هستیم.

● اضافه شدن پخش آرای مردمی به جشنواره سیدمجتبی‌ذبیحی، دبیر سیزدهمین جشنواره سرود رضوی، هم در ادامه این نشست خبری گفت: موضوع جشنواره سرود رضوی در مدح و منقبت حضرت رضا(ع)، حضرت معصومه (س) و حضرت شاهچراغ(ع) و جلوه‌های فرهنگ رضوی است و پذیرش آثار هم از مسیر سامانه «شمس تویس» انجام می‌شود. این درحالی است که ما برای اولین بار سرفتراسد تولید آثار را به استان‌ها واگذار کردیم و برنامه‌ریزی‌ها را هم به شکلی طراحی کردیم که اختتامیه جشنواره در حرم مطهر رضوی و در میان رانران امام رضا(ع) برگزار شود تا آن‌ها نیز از شنیدن آثار لذت ببرند.

وی افزود: ما در این دوره اثر برگزیده براساس آرای مردمی هم داریم که مردم آثار اجراشده در بخش میدانی را انتخاب می‌کنند. این درحالی است که در بخش رقابتی آثار ارائه شده هنرمندان خانم و آقا به صورت جداگانه داوری می‌شوند تا در حوزه کیفیت بتوانیم به شکل عادلانه‌تری کارها را ارزیابی کنیم. این جشنواره کاملاً یک جشنواره دانش آموزی است که حتی گروه‌ها و کانون‌های شرکت‌کننده هم باید حتماً دانش آموز باشند.

اخبار هنری مشهد

ورود سپاه امام رضا(ع) به عرصه فیلم سازی

مهم‌ترین محور به بررسی راهکارهای تولید فیلم و سریال درباره شهدا، جانبازان و ایثارگران پرداختند.

فرمانده سپاه امام رضا(ع) در این دیدار تصریح کرد که پس از دفع تهدیدات سخت نظامی، اکنون میدان اصلی تقابل با دشمنان ایران اسلامی به عرصه جنگ نرم انتقال پیدا کرده و در این اوضاع، اهمیت کار فرهنگی دوچندان است. سردار غیائی افزود: متأسفانه این یک حقیقت است که تا امروز کم‌کاری‌های بسیاری در عرصه فرهنگ صورت گرفته است. درحالی‌که دشمن ثابت کرده است با تولیدات هنری همچون فیلم و سریال، بی‌وقفه دل و ذهن جوانان ما را هدف قرار می‌دهد. در مقابل آن اقدام شاخصی صورت نگرفته است که فرهنگ ایثار و شهادت معرفی و به قهرمانان نام‌آور دفاع از وطن پرداخته شود. آن‌طور که فرمانده سپاه امام رضا(ع) خبر داد، به زودی تولیدات هنری به ویژه فیلم، سریال و پویانمایی به یکی از پیوست‌های ثابت کنگره‌های بزرگ‌داد شهدا تبدیل خواهد شد و این دست‌ورکاری است که برمیانی آن، اعتبار مستمر و توجه ویژه به این بخش اختصاص پیدا کند. وی ادامه داد: سرداران شهید خراسان رضوی در دفاع مقدس، چهره‌های شاخص دفاع از حرم، امنیت و سلامت، همگی ازجمله سوزه‌های جذابی هستند که اگر هنرمندانه روایت شوند، می‌توانند برای نسل جوان به عنوان الگوهای کاربردی مطرح باشند. براین اساس، سپاه امام رضا(ع) با محوریت بخش فرهنگی اش به زودی از پروژه‌های تولید فیلم، سریال و پویانمایی حمایت جدی خواهد کرد و این موضوع در دستورکار ثابت ما خواهد بود.

چارسوق هنر

هدایت هاشمی با «پدران» راهی سینماهای شود

است؛ «رویاوروی دو نسل می‌تواند حادثه بیافریند؛ در پدران حادثه‌ای دو نسل را رودرروی یکدیگر قرار می‌دهد.» در این فیلم هنرمندانی مانند علیرضا ثانی‌فر، هدایت هاشمی، گلاره عباسی، مهشیدناصری، کیوان پرمهر، مهدخت مولایی، نویدلاقی، ساریناترقی، یوسف یزدانی، مرتضی خانجانب و سعیدباغبان ایفای نقش کرده‌اند.

رؤیای کاغذی» اکران می‌شود

فیلم سینمایی «شناور» روی پرده سینما رفت

موقعیت و یک دغدغه اجتماعی است و به مشکلات و معضلات اجتماعی و فرهنگی موجود در کشور اشاره می‌کند. «شناور» به مقوله روابط بین انسان‌ها، مهاجرت، مسئولیت‌پذیری، حرمت میان زن و مرد، ازدواج‌های درست و نادرست و دروغ می‌پردازد. شهاب‌الدین حسین پور تأکید کرد: «شناور» براساس اتفاقی واقعی شکل گرفته است و این اتفاق برای یکی از دوستان من رخ داد و آن قدر تأثیرانگیز بود که فیلم آن را ساختم.

آغاز پخش «سنجرخان» از امروز

